

Naujoji koronavirusinė infekcija kelia nerimą visam pasauliui

Prieš Naujuosius metus Kinijoje, Uhano mieste, kilusi naujo koronaviruso grėsmė kasdien didėja ir skleidžia paniką bei baimę visame pasaulyje. Kiekvieną dieną situacija keičiasi, registruojama vis daugiau infekuotų žmonių, kartu daugėja ir mirčių nuo šio viruso sukeltų komplikacijų, nors visais įmanomais būdais siekiama stabdyti epidemijos plitimą. Nors Lietuva tarsi toli nuo šio viruso išplitimo židinio, vis dėlto imta atsakingai rūpintis mūsų žmonių saugumu. Šia tema kalbamės su Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centro direktoriumi profesoriumi Sauliumi Čaplinsku.

Kas tai yra koronavirusai, ar jie pavojingi ir kokias komplikacijas sukelia?

1960 metais atrasti koronavirusai (RNR) yra didelės grupės virusų, kuriuos paprastai nešioja gyvūnai, pogrupis. Problema ta, kad retais atvejais dėl glaudaus ryšio kai kurie gyvūnai gali juos perduoti žmonėms. Yra žinoma keletas tokių koronavirusų, kurie infekuoja žmones. Kvėpavimo takų epitelio ląstelės ir virškinimo traktas yra pirmieji viruso taikiniai. Todėl kai kurie minėtieji virusai gali sukelti ne tik peršalimo simptomus, bet ir sunkias apatinių kvėpavimo takų infekcijas, sunkią pneumoniją. Maždaug apie 30 proc. peršalimo ligų sukėlėjų priskiriama būtent koronavirusams. Šis naujasis koronavirusas priklauso tai pačiai virusų grupei kaip ir SŪRS (sunkus ūminis respiracinis sindromas) arba MERS (Artimųjų Rytų kvėpavimo takų sindromas). Būtent tai kelia didelį susirūpinimą. Iš tiesų gerai žinomi SŪRS bei MERS protrūkiai. Spėjama, kad užkrato židiny – daugiamilijoninio Kinijos miesto Uhano turgus, kuriame žmogus, ar daugiau žmonių, spėjama, užsikrėtė nuo gyvačių, kuriomis ten buvo prekiaujama, o jos galėjo būti infekuotos šikšnosparnių virusu. Pastarieji yra laikomi natūraliais šio viruso „rezervuarais“. Labai gerai, kad gana greitai buvo nustatyta šio viruso genetinė struktūra, kuri maždaug 70 proc. atitinka gyvatės ir 30 proc. šikšnosparnio koronavirusų struktūras (tikėtina, jog būtent tokiu koronavirusų „mišiniu“ užsikrėtė žmogus), sukurta diagnostikos sistema. Tikimasi, kad, turint tokius duomenis, pavyks greitai sukurti vakciną.

Kaip jau yra skelbta, specialaus gydymo nėra, tačiau kokių veiksmų reikia imtis siekiant išvengti šio užkrato?

Specifinio daugumos naujų patogenų gydymo iš tiesų neturime – nėra nei antivirusinių vaistų, nei skiepų. Bet nereikia labai panikuoti, kol neaišku, kokio dydžio pavojus kyla. Iš pradžių reikėjo išsiaiškinti, ar gali šį virusą žmogus perduoti žmogui. Atsakymas, kaip žinote, teigiamas – taip, gali. Jau nustatyta pradinė šio viruso kelio grandinė – kuris žmogus pirmas užsikrėtė turguje, nustatyta tolesnė viruso plitimo seka. Kol kas lieka neaišku, kiek plačiai jis gali plisti.

Ar didelė ligos, kurią sukelia šis virusas, komplikacijų grėsmė? Kokias išvadas galima daryti iš turimų mirštamumo rodiklių?

Dabar jau nusistovi tikslesnės tendencijos ir spėjama, kad mirštamumas, kurį sukelia šis naujasis koronavirusas, – apie 3 proc. Vadinasi, jis yra mažiau patogeniškas nei SŪRS, bet sukelia pavojingų komplikacijų – sunkias pneumonijas. Nors mirusiųjų skaičiai kasdien keičiasi, dauguma ligonių buvo arba senyvo amžiaus, arba sirgo plaučių bei kitomis sunkiomis ligomis, jų imuninė sistema buvo nusilpusi. Tokiems asmenims šis virusas pavojingiausias. Bet tarp mirusiųjų – ir jaunas vyras, ir medikas. Vis dėlto, prieš darant rimtesnes išvadas, reiktų panagrinėti, kokia buvo mirusių asmenų sveikata, imuninė sistema. Kad ir kaip būtų, gydytojų užsikrėtimas visgi kelia didelį nerimą. Beje, kinai pranešė (sausio 27-osios duomenimis), kad jau išgydytas pirmasis šiuo virusu užsikrėtęs žmogus. Vadinasi, jo imuninė sistema virusą įveikė.

Kokie pagrindiniai simptomai, kaip liga pasireiškia ir koku būdu patvirtinama diagnozė? Koks šios ligos inkubacinis laikotarpis?

Šio koronaviruso sukeliama simptomai panašūs į peršalimo ligų – aukšta temperatūra, sloga, gerklės skausmas, dusulys ir sunkus kvėpavimas. Liga gali komplikuotis į sunkią pneumoniją. Jeigu užsikrėtusiojo imunitetas stiprus, skaudžių pasekmių galima išvengti. Kitiems gyventojams, sergantiems kokiomis nors sunkiomis lėtinėmis ligomis, šio koronaviruso užkratas gali būti labai pavojingas.

Inkubacinis laikotarpis gali būti iki 14 dienų. Tad tiems žmonėms, kurie grįžo iš Kinijos, nebūtinai iš Uhano teritorijos, taip pat ir kitų valstybių (šio laikotarpio duomenimis virusas, be Kinijos, išplitęs jau 13 šalių) ir jaučia minėtus simptomus, reiktų pasitikrinti. Na, o apskritai visiems kitiems rekomendacijos labai aiškios: jei tik įmanoma, nevykti ten, kur gali būti sergančių žmonių (pirmiausia – į Kiniją), ypač jei imunitetas nusilpęs, o išvykus vengti kontakto su laukiniais ir naminiais gyvūnais, laikytis lašeliniu būdu per orą plintančioms užkečiamosioms ligoms išvengti taikomos higienos reikalavimų (vengti artimos aplinkos su čiaudinčiais, kosinčiais, sloguojančiais žmonėmis), kuo dažniau plautis rankas. Kalbant apie koronavirusą dar reiktų paminėti, kad žmonės turėtų valgyti tik gerai termiškai paruoštą maistą – tiek mėsą, tiek kiaušinius, tiek kitus maisto produktus.

Beje, šiuo metu dažnai klausiama, ką daryti su siuntomis, kurios atkeliauja iš Kinijos? Kol kas nėra jokių rekomendacijų, kad tas siuntas reiktų kažkaip ypatingai valyti ar net riboti prekių judėjimą iš Kinijos ar į ją. Nėra reikalo kelti panikos. Jeigu pasirodys papildomų rekomendacijų, visuomenė bus informuota.

Kasdien pateikiama daug informacijos apie viruso plitimo mastus. Jūsų nuomone, kaip toliau gali vystytis ši epidemija, kokia šio koronaviruso mutacijos tikimybė? Kiek ši epidemija grėsminga Lietuvai?

Manau, jog maža tikimybė, kad šis virusas mutuotų į daug piktesnį, agresyvesnį... Tačiau, jei situacija keisis, bus priimami atitinkami sprendimai. Lietuvoje visos tarnybos gauna reikiamą informaciją, kaip elgtis galimai nustačius koronaviruso atvejį.

Mes nuolat jau 10 metų pabrėžiame, kad pasaulis tapo labai mažas. O civilizuotame pasaulyje atsirado galimybių atgimti senoms ir atsirasti naujoms užkrečiamosioms ligoms. Jau ne kartą tiek tarptautinėse, tiek nacionalinėse konferencijose esu pabrėžęs, kad viena iš grėsmių, kuri greičiausiai išliks ilgam, yra zoonozės (tai ligos, kuriomis žmonės užsikrečia nuo gyvūnų). Panašiai, kaip ir minėtųjų SŪRS, MERS ir dabartinio koronaviruso sukeltos epidemijos. Kitas klausimas – kaip greitai žmonės sureaguos į šias grėsmes ir su jomis susitvarkys. Todėl visada turime būti pasiruošę. Beje, tik tokioje šalyje kaip Kinija buvo galima imtis tokių epidemiologiškai pagrįstų priemonių – karantino, kuris gali būti labai sunkiai taikomas kitose valstybėse. Vis dėlto matome, kad to neužteko. Dar prieš paskelbiant karantiną, 5 mln. Uhano gyventojų išvyko atostogų iš miesto. Bet kas būtų atsitikę, jei to nebūtų imtasi? Visiems atvejams turime būti pasiruošę. Ypač kai šie virusų protrūkiai susiję su kelionėmis. Kilus įtarimui dėl užkrečiamosios ligos dar esant kelionėje, reikėtų kreiptis į traukinio, laivo ar lėktuvo palydovą, o jeigu simptomų pasireiškia grįžus namo, būtina pranešti gydytojui, jeigu pats vizito metu nepaklaustų, ar neviešėjote kokioje nors šalyje. Reikėtų papasakoti gydytojui visas aplinkybes, nurodyti, kokioje šalyje lankėtės, su kuo turėjote kontaktų, galbūt net kokį maistą valgėte ir t. t. O medikai jau gerai žino, kad žmogus gali parsivežti vienokią ar kitokią – žinomą ar dar ne – užkrečiamą ligą. Beje, prisiminkime tuos pačius tymus, kuriuos visi jau buvo pamiršę.

Paruošė VSP specialistė Irma Rimšienė, pagal Ramutės Pečiulienės „Lietuvos gydytojo žurnalas“ atsakomosios redaktorės straipsnį e-medicina

Nuotraukoje - profesorius Saulius Čaplinskas